

Wandelroute Empese en Tondense Heide, bij Zutphen

LET OP: Vanwege broedseizoen is de wandelroute deels afgesloten in deze periode (2 maart - 15 juli). Wel toegankelijk zijn: Van Hasseltpaadje, Mestweg en het lusje via het vlonderpad.

Een natuurgebied dat – in tegenstelling tot wat de naam doet vermoeden – bestaat uit bijzonder bloemrijk grasland. Waterrijke natuur met zeldzame flora en fauna. Hier groeien zeldzame planten als Spaanse ruiter en gevlekte orchis. Ook buiten het vlonderpad is de route erg nat. Enkele delen van de wandelroute zijn het best begaanbaar met laarzen. Zeker in de winter zijn laarzen hier onontbeerlijk!

Ooit graasden hier de gezamenlijke schaapskuddes van de nabijgelegen dorpen Empe en Tonden. Midden door het gebied ligt de hoger gelegen Mestweg, waarover de boeren hun karrenvrachten met mest en heideplaggen vervoerden. De lager gelegen voedselarme hooilanden waren bloemrijk dankzij het opwellende kalkrijke kwelwater.

Vanaf de jaren 30 in de vorige eeuw is de natuur hier steeds verder ontgonnen. De schapen werden overbodig voor de mest. En de natuur, die had helaas steeds meer te lijden van de ontwatering van de omliggende landbouwgronden.

Natuurmonumenten heeft in de loop van de jaren veel gronden kunnen aankopen en – met medewerking van een aantal omliggende grondeigenaren – veel kunnen doen voor het herstel van dit bijzondere natuurgebied.

De wandelroute is gemarkeerd door gele pijltjes en niet geschikt voor de kinderwagens en /of rolstoelen.

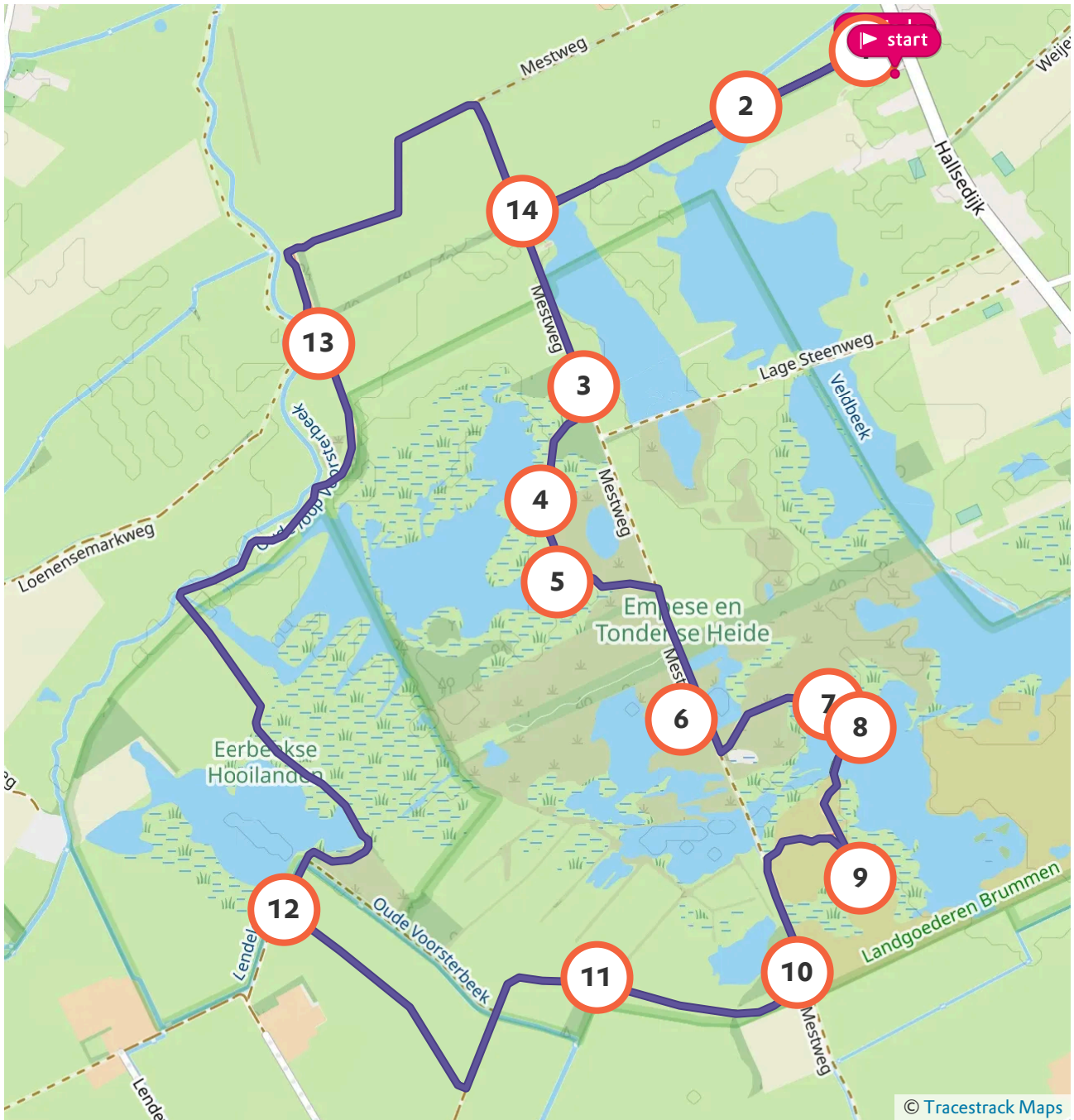
Praktische informatie

Waar kun je starten

Parkeerplaats Hallsedijk

Hallsedijk, 7399 RP
Empe (GD)

1 Van Hasseltpaadje

Vanaf de parkeerplaats sla je het Van Hasseltpaadje in. Ingenieur Rolf van Hasselt (1875-1956) woonde in Empe en hij bezat talrijke weilanden in de omgeving van Empe. Hij liet dit pad aanleggen zodat de bewoners van boerderijen makkelijk bij de weg konden komen. Natuurmonumenten heeft dit pad naar de Empese en Tondense Heide, in ere laten herstellen.

In het voorjaar zie je hier de felgele bloei van speenkruid. Op zoek naar stuifmeel zie je er vaak hommels en bijen op landen.

2 Natuurlijk watersysteem

De stuw zal het waterpeil tussen de Lage Steenweg en het Van Hasseltpaadje verhogen. En heeft als doel om het gebiedseigen water – en dus ook het waardevolle kwelwater – langer in het gebied te houden. De stuw met de vlonder zijn een vervanger voor de voormalige duiker. Ze dragen bij aan het herstel van een natuurlijk watersysteem uit de natuurherstel fase 2 in de periode 2022 -2024.

Je komt uit op de centrale zandweg door de Empese en Tondense Heide: de Mestweg.

3 Zeldzame bloemen

Zeldzame bloemen kleuren weer het uitzicht langs de Mestweg. Tijdens natuurherstel fase 1 zijn hiervoor bomen en de bovenste humusrijke bodemlaag verwijderd. Ook het ondieper maken of dempen van beken en sloten was hierbij van bepalend.

Het kalkrijke kwelwater kan daardoor weer de wortelzone bereiken van de paars bloeiende Spaanse ruiters en de gevlekte orchideeën. In de nazomer zie je hier blauw knoop bloeien.

4 Wilde gagel

Wilde gagel, de goudkleurige katjes in het vroege voorjaar verschijnen voor de bladeren. Het zijn beschermd struikjes van natte hei en venige grond. 's Winters verliest het zijn blad en krijgt daardoor een roodachtige gloed. In de zomer is de plant groen met lancetvormige bladeren.

Vroeger werd gagel gebruikt als insectenwerend middel in bedden, en als medicijn bij onder andere kiespijn.

5 Uitkijkpunt Empese Heide

Vanaf dit uitkijkpunt kun je een groot gedeelte van de waterrijke Empese Heide overzien. Hier groeien onder andere de zwart-rood-paarse bloemen van de wateraardbei, geelbloeiende kruipende stengels van moerashertshooi en de ijle trossen van wit tot licht lila bloeiende schildereprijs. Het zijn, net als gagel, planten van natte en venige heidevelden.

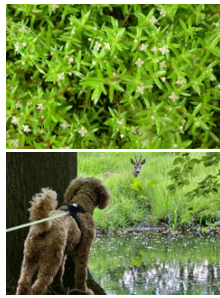
Wie weet zie je hier wel de grauwe klauwier, het gemaskerde zangvogeltje dat afhankelijk is van grote insecten als kevers, bijen en hommels. Of hoor je vrolijke klanken met een ketsende toon? Mogelijk is het dan de zeldzame spotvogel. Beide komen na overwintering vanuit Afrika hier broeden. Het zijn echte struweelvogels die leven van insecten.

6 Graanveldjes

Je komt hier bij 2 graanveldjes die Natuurmonumenten beheert in de Empese en Tondense Heide. Het zomergraan – en de bijbehorende akkerkruiden met een zo lang mogelijke bloei voor insecten – zijn een waardevolle aanvulling in het gebied. Ze vergroten de levenskansen van verschillende soorten broedvogels.

7 Watercrassula

Een aquarium- en vijverplant die van oorsprong niet in Nederland voorkomt. Aquariumbezitters hebben vermoedelijk een deel van de snelgroeiende soort in natuurgebieden en sloten gedumpt, waardoor de uit Australië en Nieuw-Zeeland afkomstige plant in de Nederlandse natuur is terechtgekomen. Helaas ook hier in de Empese en Tondense Heide.

Je kunt ons helpen door op de paden te blijven, honden aan de lijn te houden en honden niet in het water te laten zwemmen.

Watercrassula kan enorm snel uitgroeien in poelen en vennen, op oevers en in natte graslanden met veel open plekken. De plant vormt dichte tapijten en vormt een bedreiging voor andere flora en fauna. Water, dieren en mensen kunnen onbedoeld watercrassula nóg verder verspreiden naar nieuwe gebieden.

8 Vlonderpad

In dit gedeelte van de Tondense Heide staat het water 's zomers en 's winters hoog. Vanaf dit vlonderpad kun je de ontwikkeling van de natuur bij het water goed volgen.

Het is een mooie plek om uit te kijken naar kikkers, padden, of een zonnende hagedis op de vlonder. Of misschien zie je er wel een ringslang zwemmen, op zoek naar voedsel. Gevaarlijk is deze grootste slang van Nederland is niet. Want niet giftig en als er gevaar dreigt, doet hij alsof hij dood is. Je herkent de ringslang aan de geelwitte ring in de nek en zijn zwart-gele ogen.

Vanwege de verdroging is de ringslang lange tijd niet meer in de Empese en Tondense Heide waargenomen. Inmiddels wordt deze soort weer jaarlijks gezien in het gebied.

Let op: In de winter kan het vlonderpad glad zijn!

9 Uitkijkpunt Tondense

Heide

Bij dit uitkijkpunt heb je een prachtig uitzicht over het blauwgrasland. Een soortenrijk grasland met een turquoise blauwe gloed, kenmerkend voor plekken waar voedselarm kwelwater omhoog komt. Ook de roodachtige ronde zonedauw, een vleesetende plant, dopheide en struikheide tref je hier aan. Kijk ook uit naar het heideblauwtje, een bedreigde vlinder van structuurrijke heide. Vaak te vinden op de overgang van droge naar natte heide.

Of de zeldzame ijsvogelvlinder, die nectar komt drinken op de bloemen van de bramen. Echt een vlinder van vochtige bossen met kleinschalige variaties in het landschap.

Je kunt de wandelroute hier eventueel inkorten door via de Mestweg terug te lopen naar het beginpunt.

10 Dassenburcht

In de bosrand zie je een dassenburcht liggen met wissels, ofwel de looppaadjes van de das. Grote kans dat je in de omgeving ervan ook de prenten tegenkomt van deze viervoeter. Kleinschalige landschappen van graslanden met bos zijn een kenmerkend leefgebied voor dassen.

Ze scharrelen hier rustig rond, op zoek naar alles wat eetbaar is. Verzot zijn ze op regenwormen, kevers, slakken en muizen. Maar ook op bramen, eikels, paddenstoelen, bessen en granen. Een echte alleseter.

11 Schaapskudde de Belhamel

De kudde graast over de hele Empese en Tondense Heide, behalve op de Eerbeekse Hooilanden – het volgende punt op de route waar je zo naar toe wandelt. Bijna de hele zomer en vaak ook in het voorjaar, kun je deze grazende kudde Groot Heideschaap dan ergens aantreffen. Ze gaan de vergrassing van de heide tegen en daarnaast eten ze de jonge opslag van berken en dennen. Zo houden ze het natuurgebied open en ontstaat er geen bosontwikkeling.

's Nachts staat de kudde binnen een wolfwerend flexibel raster met flinke stroom er op. Overdag hoeden de herders met hun honden de kudde. Dit wordt gedaan door Stichting Schaapskudde de Belhamel uit Warnsveld. De leider van de kudde - de belhamel – is te herkennen aan de bel om zijn nek.

Het Groot Heideschaap is een bedreigd huisdierras en heeft zijn oorsprong in Gelderland en Overijssel.

12 Eerbeekse Hooilanden

Je loopt hier het hek door naar de Eerbeekse hooilanden. En je bent nu te gast bij boer Jaap Grolleman en Jantine Peters van natuurboerderij 'De Mhene'. Zij stellen hun grond beschikbaar voor deze mooie wandelroute. De hooilanden zijn niet in eigendom van Natuurmonumenten, maar we hebben een leuke samenwerking met 'De Mhene'.

Iets verderop kom je langs een 'informatie schuurtje'. Neem gerust een kijkje binnen. Je ontdekt er een stukje geschiedenis over de Eerbeekse Hooilanden en de flora en fauna die je hier kunt aantreffen.

Let op: Tijdens het broedseizoen - van 15 maart tot 15 juli - is dit gebied en het schuurtje gesloten.

13 Zilvense Broekbeek

In dit noordwaarts stromend deel van de Zilvense Broekbeek volgen nog werkzaamheden voor natuurherstel. Een brede strook langs dit deel van de beek krijgt een herinrichting.

Ondanks de natte bodem kun je hier vaak reeën zien grazen. Altijd alert, de oren gespitst, zodat ze direct kunnen vluchten naar een veilige en beschutte plek. In grote sprongen hupst het geelwitte achterwerk van je weg. Het elegante hakje dat achterblijft als bewijs.

14 Mestweg

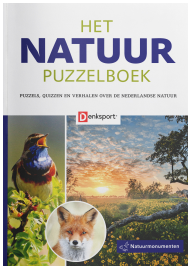
Vanaf dit punt heb je nog een mooi uitzicht over de Mestweg. Via het Van Hasseltpad kom je weer uit bij de parkeerplaats.

Word nu ook lid

Sluit je net als 968.000 anderen aan bij Natuurmonumenten. Je beschermt niet alleen de natuur in Nederland, maar je ontvangt ook een welkomstpakket en alle ledenvoordelen.

nm.nl/de-natuur-in/word-lid

Nieuw: Het Natuur Puzzelboek

Het Natuur Puzzelboek: een boek van 160 pagina's vol puzzels, verhalen en weetjes over de natuur in Nederland. Leuk om zelf mee aan de slag te gaan of om cadeau te geven. Je bestelt 'm op

nm.nl/puzzelboek